

РОЗВИТОК ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

В умовах глобалізації праця стала відігравати принципово нову роль у формуванні системи міжнародного розподілу праці, її якісні характеристики визначають ступінь та ефективність інтеграції окремих країн в світове господарство. При цьому витрають ті країни, робоча сила яких користується більшим попитом на світовому ринку праці, та, відповідно, більш конкурентоспроможна в системі глобальних трудових відносин, що склалися.

В умовах глобалізації національні економіки та роботодавці вимушені використовувати більш гнучкі трудові контракти. Ріст «економіки знань» висуває особливі вимоги до ступеня конкурентоздатності сучасної робочої сили, ставлячи на чільне місце такі її характеристики як освіта, рівень кваліфікації та продуктивність праці.

Найбільш суттєвий вплив на формування структури світового ринку праці та динаміку його розвитку здійснюють такі фактори як:

- соціально-демографічні, пов'язані з природним відтворенням робочої сили та її якісним складом;
- фактор захищеної мобільності, що поєднує можливості гнучкості та соціальної безпеки в рамках національних ринків праці;
- інноваційно-технологічний фактор;
- транснаціональний фактор, що охоплює вплив іноземного капіталу на структуру та динаміку зайнятості;
- зовнішньоторговельна лібералізація та міжнародна мобільність робочої сили [1, с.117].

В умовах глобалізації міграція здійснює суттєвий вплив на соціально-економічний та демографічний стан трудових ресурсів майже у всіх регіонах світу. Позитивний міграційний баланс збільшує джерела робочої сили та здійснює позитивний вплив на вікову структуру населення, негативне міграційне сальдо зменшує джерела робочої сили, погіршує віковий склад населення. Міграційні потоки визначаються такими складовими як індекс освіти, індекс тривалості життя та індекс ВВП. Тобто міграційні потоки рухаються із тієї країни, де індекс розвитку людського потенціалу нижчий у напрямку тих країн, де цей індекс вищий.

Міграція уявляє собою одне із важливіших рішень в області макроекономічної політики. В найближчі десятиріччя міграція буде одним з важливих ресурсів економічного розвитку в таких регіонах як Європа, Азія, Північна Америка та СНП.

В теперішній час в значній мірі за рахунок мігрантів заповнюються вакансії робіт «3-D». Праця мігрантів забезпечує конкурентоздатність економік приймачих країн за рахунок її високої продуктивності та низької ціни. Стійкий попит на працю мігрантів виявляють такі галузі як сільське господарство, переробка сільськогосподарської продукції, будівництво, прибирання вулиць та приміщень, ремонт, ресторанно-готельний бізнес, працездатне складальне та обробляльне виробництва та т.д. Фактично протягом довгого часу праця мігрантів використовувалася в розвинутих країнах як зручний та дешевий засіб підтримки низькоконкурентних підприємств, а інколи і цілих галузей економіки, які без дешевої праці іноземців просто не вижили б.

Дрібний та середній бізнес, а також працездатне виробництва не мають можливості перемістити свої виробництва закордон, в ті країни, де робоча сила дешевше. Вони вдаються до інших засобів: погіршенню якості виробничого процесу, застосуванню гнучких схем зайнятості персоналу, скороченню витрат, укладанню субконтрактів [2]. В ряді країн ці міри призводять до збільшення числа робочих місць на нижчих сходах зайнятості. Ці вакансії часто неможливо заповнити місцевими робітниками. Робітників може просто не вистачати через процес старіння або абсолютного скорочення чисельності національних трудових ресурсів, як це відбувається зараз в значній кількості європейських країн та в Росії. Крім того, місцеві безробітні або іншій категорії національної робочої сили просто не бажать займати такого роду вакансії через низьку оплату, тяжкі та принизливі умови праці, а також їх не престижність.

Активні процеси глобалізації економіки в сучасному суспільстві призводять до зростання ролі людини у процесі відтворення. Основною рушійною силою суспільного

розвитку стає людський фактор, що надає економіці інноваційний та інтенсивний характер, структурний динамізм, високу якість [3, с.39].

НТП та глобалізація трансформують структуру світового ринку праці за наступними напрямками:

- знання та інновації стають необхідною основою існування конкурентоздатної ринкової економіки;
- відбувається значне скорочення загального об'єму затрат живої праці у всіх секторах економіки та спостерігається ріст чисельності зайнятих у сфері послуг;
- посилюються вимоги до якості робочої сили, що знаходить вираження в підвищенні загальноосвітнього рівня населення;
- відбувається скорочення числа постійних робочих місць, пов'язане з реструктуризацією підприємств;
- ріст нестандартних видів зайнятості.

В останні 20 років найбільший приріст кваліфікованих робітників відбувається в сфері оптових та роздрібних продаж, ремонту побутових товарів та машин, а також готельного та туристичного бізнесу. У ряді випадків (особливо в країнах Східної Азії та АТР) приріст складає 10-15 разів. Міжгалузеві зсуви в зайнятості свідчать про пріоритет постіндустріального типу зайнятості, що пов'язаний з переважним розвитком сфери послуг. В групі країн з постіндустріальним типом зайнятості значно посилити свою присутність країни, що розвиваються.

На фоні суттєвих міжгалузевих та внутрішньогалузевих зсувів в зайнятості серйозно проблемою залишається безробіття та створення нових робочих місць в світі. Переважна більшість безробітних концентрується в країнах Південної та Західної Азії, Африці, тобто в таких, що розвиваються. Одночасно переважна більшість нових робочих місць створюється в цих самих регіонах Азії. В ряд країн з високим рівнем гнучкості національних ринків праці входить значна кількість країн Латинської Америки та Африки.

Виходячи зі встановлених тенденцій в народжуваності та смертності, була встановлена і ймовірність кількісної пропозиції трудових ресурсів. Приблизно половина населення Землі буде проживати в Азії, що зробить її лідером за демографічним потенціалом у світовій економіці. З врахуванням скорочення смертності працездатного населення в Азії, там буде проживати найбільша кількість працездатного населення. Така ж сама тенденція буде характерна і для Африки.

Конкурентна перевага держави в процесі глобалізації вже досягається не стільки за рахунок кількості висококваліфікованих спеціалістів, скільки за рахунок людського потенціалу [3, с.41].

Література:

1. Бурга С.А. Возрастание роли человеческого фактора в условиях глобализации экономики: диссертация ... кандидата экономических наук / Бурга Сергей Андреевич – М., 2009. – 175 с.
2. Lean Lim, L. 1998. Growing Economic Interdependence and its Implications for International Migration in United Nations: Population Distribution and Migration. New York.
3. Ткаченко М.Ф. Трансформация мирового рынка труда в условиях глобализации (вопросы теории и методологии): диссертация ... доктора экономических наук / Ткаченко Марина Федоровна – М., 2011. – 367 с.

Полуянов В. П.
доктор экономических наук,
профессор, заведующий кафедрой экономики и финансов
Полуянова Е. И.
кандидат экономических наук, доцент,
доцент кафедры экономики и финансов
Автомобильно-дорожного института
Государственного высшего учебного заведения «ДонНТУ»
г. Горловка, Донецкая область, Украина

МИРОВЫЕ ТЕНДЕНЦИИ В РАЗВИТИИ ПРЯМЫХ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ

Интеграция Украины в мировое экономическое пространство расширяет возможности по привлечению иностранных инвестиций, которые выступают в виде прямых

иностранных инвестиций (ПИИ). В связи с этим актуальным является изучение мировых тенденций и выявление наиболее быстрорастущих, перспективных направлений вложения ПИИ.

С целью установления мировых тенденций в развитии ПИИ было изучено распределение потоков ПИИ по отраслям экономики в разрезе развитых стран, развивающихся экономик, стран Юго-Восточной Европы и СНГ и в целом по всем странам мира. В качестве исходных данных использованы материалы, приведенные в [1-3], а также на отдельных сайтах крупнейших ТНК.

Для изучения сложившихся тенденций на основании данных об объемах ПИИ по видам экономической деятельности были рассчитаны ценные и соответствующие им средние индексы роста инвестиций за весь изучаемый период (2002-2007 гг). В разрезе каждого вида экономической деятельности, а также в соответствии с принятой классификацией, при котором все страны разделены на развитые в экономическом отношении, развивающиеся экономики, а также страны Юго-Восточной Европы и СНГ, по каждой группе стран произведено ранжирование полученного среднегодового индекса в порядке возрастания его значений. Таким образом, выделены те виды экономической деятельности, по которым наблюдается наибольшее значение среднегодового индекса роста инвестиций.

Таблица 1
Среднегодовые индексы роста ПИИ в разрезе видов экономической деятельности и групп стран за 2002-2007 гг. (рассчитано авторами – фрагмент)

Вид экономической деятельности	Юго-восточная Европа и СНГ		Весь Мир	
	Средний индекс	Ранг	Средний индекс	Ранг
Всего	1,043		1,163	
Первичный	1,579	3	1,212	8
Сельское хозяйство, охота, лесоводство и лов рыбы	1,192	9	1,031	33
Добывающая и перерабатывающая промышленность	1,613	1	1,220	7
Вторичный	0,969	16	1,117	26
Продовольствие, напитки и табак	0,918	20	1,186	14
Текстиль, одежда и кожа	0,809	27	1,115	27
Кокс, нефтепродукты и ядерное топливо	1,580	2	1,272	3
Химическая промышленность и химические изделия	0,950	18	1,150	20
Резиновые и пластмассовые изделия	0,856	24	1,175	16
Неметаллические минеральные изделия	0,902	21	1,172	17
Металл и металлические изделия	1,479	4	1,197	11
Машины и оборудование	0,749	29	1,140	23
Электрическое и электронное оборудование	0,683	30	1,068	31
Точные инструменты	0,851	25	1,274	2
Автомашин и транспортное оборудование	0,641	32	1,080	29
Другие отрасли	0,997	15	1,113	28
Прочие	0,885	22	1,036	32
Услуги	0,998	14	1,181	15
Электричество, газ и вода	0,776	28	1,191	13
Строительство	0,953	17	1,125	25
Торговля	0,945	19	1,159	19
Гостиницы и рестораны	1,000	13	1,072	30
Транспортировка, хранение и коммуникации	0,837	26	1,141	22
Финансы	1,002	12	1,195	12
Предоставление услуг	1,287	7	1,205	9

предпринимателям				
Государственная служба и защита	1,459	6	1,272	4
Образование	1,476	5	1,855	1
Здоровье и социальное обеспечение	1,245	8	1,199	10
Общественные, социальные и персональные службы	1,055	11	0,927	35
Другие услуги	0,348	33	1,144	21
Прочие		34	1,226	6
Покупка, продажа недвижимости	0,000	35	1,263	5
Прочие	1,169	10	1,170	18

В табл. 1 приведен фрагмент результатов расчетов только по одной группе стран. Проверка с помощью коэффициента согласия Кендалла позволила установить, что тенденция развития динамики ПИИ по каждой группе стран имеет статистически значимые различия по сравнению со средней мировой динамикой. В связи с этим и оценка перспектив развития должна рассматривать отдельно по названным группам государств (в соответствии с уровнем развития экономики). На основании результатов расчетов отобрано 10 видов экономической деятельности, по которым наблюдался наиболее активный рост ПИИ. В частности:

по группе развитых в экономическом отношении стран: образование (среднегодовой индекс роста 1,841); покупка, продажа недвижимости (1,378); прочие сектора экономики (1,340); точные инструменты (1,290); государственная служба и защита (1,271); здоровье и социальное обеспечение (1,253); электричество, газ и вода (1,247); прочие виды промышленной деятельности (1,245); горная промышленность (1,241); первичный сектор экономики (1,238);

по группе стран Юго-Восточной Европы и СНГ: горная промышленность (1,613); кокс, нефтепродукты и ядерное топливо (1,580); первичный сектор экономики (1,579); металл и металлические изделия (1,479); образование (1,476); государственная служба и защита (1,459); предоставление услуг предпринимателям (1,287); здоровье и социальное обеспечение (1,245); сельское хозяйство, охота, лесоводство и лов рыбы (1,192); прочие виды услуг (1,169).

Указане предстоит предпринять усилия для совершенствования структуры ПИИ, для чего необходима интенсификация соответствующих научных изысканий для разработки инструментов и методов, с помощью которых возможно управлять данным процессом.

Литература:

1. World Investment Report 2005: Transnational Corporations and the Internationalization of R&D. – New York and Geneva: United Nations Conference On Trade And Development, 2005. – 332 pp. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.unctad.org/en/docs/wir2005_en.pdf
2. World Investment Report 2006. FDI from Developing and Transition Economies: Implications for Development. – New York and Geneva: United Nations Conference On Trade And Development, 2006. – 340 pp. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.unctad.org/en/docs/wir2006_en.pdf
3. World Investment Report 2007: Transnational Corporations, Extractive Industries and Development. – New York and Geneva: United Nations Conference On Trade And Development, 2007. – 291 pp. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.unctad.org/en/docs/wir2007_en.pdf

Процун Н. М.
аспірант кафедри міжнародних фінансів
Інституту міжнародних відносин
Київського національного університету імені Т.Г.Шевченка
м. Київ, Україна

ЗНАЧЕННЯ МІЖНАРОДНОГО ФІНАНСОВОГО КАПІТАЛУ В ФОРМУВАННІ НОВИХ ТЕХНІКО-ЕКОНОМІЧНИХ ПАРАДИГМ

Техніко-економічна парадигма – це модель найкращої ділової практики, що складається з технологічних, фінансових та організаційних принципів, які відображають найбільш ефективний спосіб втілення наслідків технологічної революції в життя та те,